

NATUUR IN DE IJSSELDELTA

Onze eerste rode wouw

door **Henk Dorgelo**

Een bijzondere ontmoeting

Op een zonnige dinsdagmiddag in oktober 1995 fietsen mijn vrouw en ik over de Vossemeerdijk in Flevoland. Vanuit Kampen gaan we vaker deze kant op. Vooral als de zandplaten in het Vossemeer droog liggen, is de kans op een leuke vogelwaarneming hier groot.

Het is trektijd voor veel vogels. Het wemelt hier dan ook van de Kieviten, goudplevieren, watersnippen en wintertalingen. Er is ook al een groepje kleine zwanen aanwezig. Een bonte kraai vliegt over. Dan komen we Bottenberg, de voormalige beheerder van het Keteleiland, met zijn vrouw tegen. Met hen wisselen we wat ervaringen uit, zoals dat gaat met natuurliefhebbers.

Plotseling zie ik een voor mij, totnogtoe, onbekend vogelsilhouet. We richten onze kijkers erop en zien een prachtige roodbruine roofvogel met gevorkte staart. Het is een rode wouw. Hij heeft een lichte kop en de onderkant van de vleugels is donker met een grote, witte vlek. Ook de bovenkant van deze sierlijk vliegende, met z'n staart draaiende, vogel is contrastrijk rood, bruin en lichtgekleurd.

Hij vliegt het Vossemeer over, cirkelt even boven ons en verdwijnt dan boven het Roggebotsebos. We zijn opgetogen en onze dag kan niet meer stuk! Want de kans om een rode wouw in Nederland te zien, is maar klein. Hoe komt dat en wat is het voor een vogel? Die vragen probeer ik hierna te beantwoorden.

Wat is het voor vogel?

De Latijnse naam van de rode wouw is *Milvus milvus*. *Milvus* = wouw, maar de betekenis van de wetenschappelijke naam is onbekend. De naam wouw zou afgeleid kunnen zijn van het Middelnederduitse "wie", hetgeen een klanknabootsing van de roep is. Vroeger werd de rode wouw ook wel milaan genoemd; het woordje "milan" zou betekenen "de roofzuchtige".

De rode wouw is een roofvogel, die bij de familie van de accipitridae (snelle grijpers) is ingedeeld; daaronder vallen alle haviken en arenden. Door z'n lengte en z'n vleugelspanwijdte overtreft de rode wouw de meeste roofvogels, die in ons land voorkomen. Het geluid dat hij maakt, lijkt nog het meest op het "gemiauw" van de buizerd.

Een rode wouw heeft kortere en zwakkere poten dan bijvoorbeeld de buizerd. Hij heeft ook een relatief kleine achterklauw en is dus een roofvogelsoort, die in het

Rode Wouw

algemeen kleine prooien vangt en van aas leeft. Zijn menu bestaat o.a. uit: veel regenwormen, krekels, veenmollen, sprinkhanen, kleine en middelgrote vogels, muizen, ratten, hamsters, konijnen, hazen, vis en vooral afval en aas. Ook rooft hij prooi van andere roofvogels. Door zijn prooikeus kwam de rode wouw in conflict met pluimveehoudende boeren en jagers, die hem z'n prooi misgunden. Hij heeft dan ook veel geleden van vervolging door de mens. In de winter komt hij in nog nauwer contact met de mensen. Hij zoekt dan z'n voedsel bij boerderijen, en aas langs de wegen en bij slachterijen. De rode wouw kan behoorlijk oud worden; de oudstbekende werd ruim 25 jaar.

De rode wouw is één van de weinige in Europa voorkomende broedvogelsoorten, die kan worden gerekend tot de zgn. "Europese fauna-elementen". Met de buizerd bewoont hij oude, gemengde loofbossen met eiken en beuken en cultuurgronden die kenmerkend zijn voor het Europese landschap. De rode wouw komt vooral voor in door rivierdalen doorsneden heuvel- en laagland en komt vaak dichtbij huizen en dorpen. Zijn verspreidingsgebied in Centraal- en Zuid-Europa beperkt zich hoofdzakelijk tot Duitsland, Frankrijk en Spanje.

De wereldpopulatie van de rode wouw omvat minimaal 11000 - 13000 paren (Bijlsma/Handbook). Génsbol heeft het in zijn boek over 32000 - 33000 paren.

Het verschil zou te verklaren zijn uit de snel stijgende Duitse populatie. In het begin van de tachtiger jaren werd die geschat op 3500, terwijl er in 1993 al 25000 broedparen zouden zijn. Die toename is vooral te danken aan de bescherming van deze vogel. Rode wouwen hebben in de laatste eeuwen veel te lijden gehad van vervolging door mensen. Daarom zijn ze in veel landen verdwenen of heel schaars geworden. In Nederland heeft de soort veel te lijden van het uitleggen van vergiftigd aas (een helaas veel voorkomend gebruik in jagerskringen!). Dat is dan ook één van de voornaamste redenen dat de rode wouw niet tot broeden komt in ons land. Er zijn wel enkele broedgevallen bekend uit de laatste drie decennia, maar er zit beslist geen vooruitgang in.

Wanneer te zien in onze omgeving?

De rode wouw zit hier aan de grens van z'n verspreidingsgebied. Tot nu toe lukt "kolonisatie" van Nederland niet zo erg, gezien de reeds eerder vermelde vervolging. In de trektijd is de kans om een rode wouw te zien, het grootst; in het voorjaar, van maart tot mei, is die kans groter dan in het najaar. De meeste waarnemingen komen uit het Oosten en Zuiden van ons land, hetgeen aansluit aan de net over de grens in Duitsland broedende vogels en aan de langzaam uit Frankrijk oprukkende uitbreiding. Het oostelijke rivierengebied wordt in de trektijd regelmatig bezocht door deze roofvogel, die dan in kleine aantallen doortrekt.

In de IJsseldelta is de rode wouw een doortrekker en wintergast in een zeer klein aantal. Zo goed als alle waarnemingen hier hebben betrekking op overtrekkende vogels. Er zijn drie waarnemingen bekend van vóór 1970. Tussen 1970 en 1984 werd de rode wouw hier 17 keer gezien, ook nu vooral in het voorjaar. Er zijn vier najaarswaarnemingen bekend uit die periode.

In de waarnemingenrubriek van de Ratelaar, het verenigingsblad van de vereniging voor natuurstudie en -bescherming "IJsseldelta" te Kampen, werden tussen maart 1984 en augustus 1996 14 à 15 exemplaren gemeld, waarvan er tien in het voorjaar werden gezien en 4 à 5 in het najaar.

Ten slotte

Rode wouwen kunnen in het voorjaar dus vaker gezien worden dan in het najaar. Vermoedelijk komt dit doordat zij in het voorjaar een westelijker trekbaan volgen, zodat ze, omdat er in die tijd vaak oostenwinden optreden, vaker in ons land gezien kunnen worden. Ook hun pogingen om in ons land te broeden, en omdat ze daardoor langer in een bepaald gebied verblijven, kunnen een reden zijn dat ze in die tijd meer waargenomen worden. Het is dus iets bijzonders als je in het najaar de opvallende verschijning van een rode wouw ziet. Voor ons was het dat in ieder geval wel!

Literatuur

- H. Blok en H. ter Stege, 1995: De Nederlandse vogelnamen en hun betekenis.
- R.G. Bijlsma, 1993: Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels.
- B. Génsbol, 1997: Roofvogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten.
- G.J. Gerritsen en J. Lok, 1986: Vogels in de IJsseldelta.
- J. del Hoyo e.a., 1994: Handbook of the Birds of the World, deel 2.
- P. Opdam, 1985: Roofvogels in ons landschap.
- SOVON, 1987: Atlas van de Nederlandse Vogels.
- K.H. Voous en H.J. Slijper, 1986: Roofvogels en Uilen van Europa.